EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel, 13.9.2005
KOM(2005)425 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

e-juurdepääsetavus

[SEK(2005) 1095]

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

e-juurdepääsetavus

Juurdepääsetav info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) parandab märgatavalt puuetega inimeste elukvaliteeti. Samal ajal võib võrdsete võimaluste puudumine juurdepääsuks IKTle põhjustada tõrjutust. Käesolevas teatises teeb komisjon ettepaneku poliitikameetmete kogumi kohta, mis edendavad e-juurdepääsetavust (*eAccessibility*). Komisjon kutsub liikmesriike ja sidusrühmi üles toetama positiivseid vabatahtlikke meetmeid, millega muudetakse juurdepääsetavad IKT tooted ja teenused Euroopas märksa laialdasemalt kättesaadavaks.

Käesolev teatis e-juurdepääsetavuse kohta aitab kaasa äsjakäivitatud algatuse „**i2010 -- Euroopa infoühiskond majanduskasvu ja tööhõive eest**" (*A European Information Society for growth and employment*)[1] rakendamisele, milles esitletakse uut strateegilist raamistikku ja laialdast poliitilist orientatsiooni avatud ja konkurentsivõimelise digitaalmajanduse edendamiseks, rõhutades IKTd kui hõlvamise ja elukvaliteedi mootorit. Komisjon taotleb saavutada eesmärki „Infoühiskond kõigi jaoks", edendades hõlvavat digitaalühiskonda, mis pakub võimalusi kõigile ja kus kõrvalejäämise oht on minimaalne.

1. SISSEJUHATUS

Puuetega inimesed moodustavad umbes 15% Euroopa elanikkonnast ning paljud neist tajuvad IKT toodete ja teenuste kasutamisel tõkkeid. Teatavatel juhtudel võivad samade probleemide ees seista vanemad inimesed. Juurdepääsetavad IKT tooted ja teenused on saanud nüüdseks demograafilise nihke tõttu Euroopas prioriteediks: 18% Euroopa elanikkonnast oli 1990. aastal vanuses üle 60 aasta, kusjuures eeldatavasti kasvab see arv 2030. aastaks 30%ni.[2]

Hiljutisest USAs läbiviidud uurimusest[3] selgus, et juurdepääsetavatest tehnoloogiatest saab kasu 60% tööealistest täiskasvanutest, kuna nad kogevad praeguste tehnoloogiate kasutamisel mõningaid takistusi või raskusi.

Ühe 2002. aasta[4] uurimuse kohaselt leidis 48% üle 50aastastest inimestest Euroopas, et tootjad ei arvesta oma toodete konstrueerimisel piisavalt nendega. Uute mobiiltelefonide, arvuti- ja Interneti-teenuste võimalikke kliente oli sellegipoolest 10 kuni 12 miljonit .

Tagajärjed on selged: **IKT eeliste kättesaadavaks tegemine võimalikult laiale rahvahulgale on sotsiaalne, eetiline ja poliitiline kohustus**. Peale selle luuakse seeläbi kasvava majandusliku tähtsusega turge.

Tehniliste tõkete ja raskuste ületamist, mida puuetega inimesed ja teisedki kogevad, kui nad üritavad osaleda võrdsetel tingimustel infoühiskonnas (IÜ), kirjeldatakse pealkirja all „e-

---

1 KOM(2005) 229 lõplik, 1. juuni 2005

2 ÜRO koostatud maailma elanikkonna tulevikuväljavaated (2002. aasta väljaanne) ja Eurostati demograafilised prognoosid

3 The Wide Range of Abilities and Its Impact on Computer Technology – Forrester Research Inc., 2003.

4 Seniorwatch IST-1999-29086 www.seniorwatch.de.

juurdepääsetavus“ (***eAccessibility***). See on osa laiemast mõistest „e-kaasamine“ (*eInclusion*), mis käsitleb ka teist laadi, näiteks rahalisi, geograafilisi ja hariduslikke tõkkeid.

Käesolev teatis tugineb varasemale, kahe e-Euroopa tegevuskava raames tehtud tööle e-juurdepääsetavuse vallas ning TTA projektide järeldustele ja tulemustele. Samuti kätkeb see endas 2005. aasta algupoolel **Internetis toimunud arutelu**[5] peamisi järeldusi, millest ilmnes väga tugev toetus (üle 88% vastustest) selle suhtes, et Euroopa institutsioonid rakendaksid algatusi, et lahendada olukorda, mida arvestatav enamus (üle 74%) tajub kooskõla puudumisena juurdepääsetavate IKT toodete ja teenuste vahel Euroopas. Samuti tuntakse vajadust juurdepääsetavate toodete ja teenuste laiema saadavaloleku järele (84% vastanutest).

Käesoleva teatise peamine eesmärk on edendada ühtset lähenemisviisi e-juurdepääsetavusega seotud algatustele liikmesriikides vabatahtlikul alusel, samuti soodustada tööstuse iseregulatsiooni.

2. PRAKTILISED VÄLJAKUTSED

Uued tehnoloogiad on juba andnud puuetega inimestele selget tuge ja võimaldanud sõltumatult teha toiminguid, mis varem olid võimalikud üksnes teiste inimeste abiga. Hoolimata tööstuse jõupingutustest teatavad puuetega inimesed siiski endiselt arvukatest probleemidest infotehnoloogiatoodete ja -teenuste kasutamisel, näiteks:

- ühtlustatud lahenduste puudumine, nt paljudes liikmesriikides puudub tekstitelefoni teel juurdepääs hädaabinumbrile 112;
- koostalitlusvõimeliste lahenduste puudumine juurdepääsetava IKT tarbeks;
- tarkvara ei ühildu tugiseadmetega, pimedatele mõeldud ekraanilugejaid on pärast uute operatsioonisüsteemide turuletulekut sageli võimatu kasutada;
- tavatoodete ja abivahendite, nt GSM-telefonide ja kuuldeaparaatide koos kasutamisel esinevad häired;
- üleeuroopaliste standardite puudumine, nt seitse erinevat omavahel ühildumatut tekstitelefonisüsteemi kurtidele ja kuulmisraskustega inimestele;
- asjakohaste teenuste puudumine, nt paljud veebisaidid on kognitiivsete häiretega või kogenematute kasutajate jaoks liiga keerulised või on nende lugemine ja sirvimine nägemishäiretega inimeste jaoks võimatu;
- teatavatele rühmadele suunatud toodete ja teenuste puudumine, nt telefonside viipekeele kasutajate jaoks;
- raskesti kasutatav füüsiline konstruktsioon, nt paljude seadmete klahvistikud ja kuvarid;
- juurdepääsetava sisu puudumine;
- elektrooniliste sideteenuste, kvaliteedi ja hinna piiratud valik.

Enamikku neist probleemidest saaks tehnilisest vaatenurgast sisuliselt kergesti lahendada, kuid see nõuab Euroopa tasandil koostööd, kooskõlastamist ja otsusekindlust, kuna näib, et ainuüksi turul tegutsevatest jõududest ei ole seni piisanud.

---

[5] Tulemused on kättesaadavad aadressil: http://europa.eu.int/information_society/policy/accessibility/com_ea_2005/a_documents/com_consult_res.html#_Toc97028181

Mõned näited uute tehnoloogiate kohta, kus tuleb lähitulevikus kaaluda juurdepääsetavuse aspekte, on järgmised:

- digitaaltelevisioon, nt seoses standardite ja ühilduvusega ning teenuste ja riistvara ülesehitusega;
- kolmanda põlvkonna mobiiltelefonid, nt seoses riist- ja tarkvara ning teenuste ülesehitusega;
- lairibaside, nt multimodaalsete esitluste võimaluste kasutamine viisil, mis pigem soodustab juurdepääsetavust kui vastupidi.

Nende küsimuste käsitlemine, mida varem loeti huvipakkuvaks vaid kindlale elanikkonna osale, annab tegelikult enamikku tehnoloogiakasutajaid puudutavaid positiivseid tagajärgi.

3. TURU- JA MAJANDUSKÜSIMUSED

IKT-alane teadustegevus ja turg on neist väljakutsetest mõningate jaoks välja pakkunud uuenduslikke lahendusi. Peamised tõkked, mis takistavad nende laialdast kättesaadavust, on järgmised:

- seni olid nad suunatud väikesele turule (eeskätt puudega inimestele ja mõningatel juhtudel vanematele inimestele), enamasti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kaudu riiklikul või piirkondlikul tasandil;
- kohaldatavate tehniliste standardite ja tehniliste kirjelduste nappus;
- asjaomastes Euroopa õigusaktides hakati alles hiljuti kaaluma võimalust kasutada riigihankemenetluste tehnilistes kirjeldustes juurdepääsetavuse nõudeid;
- viisis, kuidas mõned liikmesriigid on välja töötanud oma lahendused, esineb märgatavaid erinevusi.

Selle tagajärjel on juurdepääsetavate IKT toodete ja teenuste turg Euroopas ikka veel esialgses arengujärgus, riigipiiride järgi suures osas killustatud ning puuduvad ühtlustatud õigusaktid ja kohaldatavad tehnilised standardid. See ei soodusta ühtse turu toimimist ning paneb suurema koormuse tööstusele, mis peab eri liikmesriikides täitma erinevaid nõudeid.

Üha enam nähakse sihttarbijatena mitte üksnes puudega inimesi ja mõningatel juhtudel vanemaid inimesi, vaid tervet elanikkonda. See arusaamine kätkeb endas turul aset leidvat muutust, mille tunnistajaks me oleme alles saamas, kuna suuremad Euroopa tööstusettevõtted pööravad nüüd oma tähelepanu kõnealusele turusektorile, kuigi täiskäigu andmiseni selles suunas kulub veel veidi aega.

Sama kehtib ka telekommunikatsioonivaldkonna kohta – telekommunikatsioonitoodete ja -teenuste levik on nüüdseks niisugune, et isegi see (seni veel suhteliselt väike) turunišš on märkimisväärne diferentseerija ja kasvutegur, äratades suuremate turuosaliste huvi.

Kokkuvõttes on e-juurdepääsetavus ja sellega seotud tugitehnoloogia tooted ja teenused nüüdseks isegi suuremate, mitte üksnes Euroopast, vaid ka teistest maailma piirkondadest pärit tavatehnoloogiapakkujate „vaheradaril”.

4. ÕIGUS- JA POLIITIKAKÜSIMUSED

Mitmel juhul on nõukogu õhutanud võtma meetmeid EL tasandil, näiteks kui ta pöördus liikmesriikide poole ja kutsus komisjoni üles „*avama puuetega inimeste jaoks infoühiskonna potentsiaali ja eriti võtma käsile tehniliste ja muude tõkete eemaldamise, mis takistavad nende tõhusat osalemist teadmistepõhises majanduses ja ühiskonnas*" [6]. Seda perspektiivi on toetanud ka Euroopa Parlament[7].

Eelkõige on Euroopa poliitikas ja õigusaktides tunnustatud tööhõivet ja kutsealal töötamist põhiliste elementidena kõigile võrdsete võimaluste tagamiseks, mis aitavad tugevalt kaasa kodanike täielikule osalemisele majandus-, kultuuri- ja ühiskonnaelus ning nende võimete rakendamisele. Kvaliteetsete juurdepääsetavate IKT toodete ja teenuste laiema kättesaadavuse võimalik mõju sellele on selge. See soodustab suuremat tööalast konkurentsivõimet, paremat sotsiaalset hõlvamist ning annab inimestele võimaluse elada kauem teistest sõltumatult.

Euroopa institutsioonid on paljudes kontekstides väljendanud vajadust kaasata infoühiskonda kõik eurooplased. Komisjon on teinud algatusi kahe e-Euroopa tegevuskava raames, et rajada kättesaadavam infoühiskond. 2002. aasta tegevuskava hõlmas neid küsimusi käsitlevat eraldi tegevussuunda. Selles soovitati võtta vastu veebi kättesaadavuse algatuse (WAI – *Web Accessibility Inititiative*)[8] eeskirjad, töötada välja Euroopa universaaldisaini (DFA – *Design for All*) õppekava ning tugevdada tugitehnoloogia ja DFA standardiseerimist. Tegevuskavas e-Euroopa 2005 oli eesmärgiks e-kaasatuse süvalaiendamine kõigil tegevussuundadel. Samuti tehti selles ettepanek IKT juurdepääsetavuse nõuete kehtestamiseks riigihangete vallas.

Seda tööd toetades on telekommunikatsiooninõukogu väljendanud vajadust täiustada Euroopas elektroonilist juurdepääsetavust (*eAccessibility*)[9]. Lisaks sellele tehakse e-kaasatust käsitlevas ministrite deklaratsioonis[10] ettepanek võtta kõik meetmed, mis on vajalikud kõigile kodanikele kättesaadava ja hõlvava teadmistepõhise ühiskonna loomiseks.

Peale selle kutsus sotsiaalküsimuste nõukogu oma 2003. aasta resolutsioonis e-juurdepääsetavuse (*eAccessibility*) kohta[11] liikmesriike üles võtma käsile tehniliste, õiguslike ja muude tõkete eemaldamine, mis takistavad puuetega inimeste tõhusat osalemist teadmistepõhises majanduses ja ühiskonnas.

Sellega kooskõlas kordab Euroopa Parlament oma 2002. aasta resolutsioonis veebi kättesaadavuse kohta[12] „*vajadust vältida mis tahes kujul esinevat kõrvalejäämist infoühiskonnast ning kutsub üles integreerima eelkõige puuetega ja eakaid inimesi*". Peale

---

6 Nõukogu resolutsioon „*eAccessibility for People with Disabilities*" (*eAccessibility – elektrooniline juurdepääsetavus puuetega inimeste jaoks*) 2.–3. detsember 2002, http://www.socialdialogue.net/docs/cha_key/consilium_2002_14892en2.pdf

7 EP resolutsioon „e-Euroopa 2002" kohta: Avalike veebisaitide ja nende sisu kättesaadavus (*Accessibility of public websites and their content*) (2002 (0325))

8 „e-Euroopa 2002: Avalike veebisaitide ja nende sisu kättesaadavus", KOM(2001)529 lõplik, http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0529en01.pdf

9 Nõukogu resolutsioon e-Euroopa 2002 tegevuskava kohta: Avalike veebisaitide ja nende sisu kättesaadavus, EÜT C 86, 10.4.2002

10 Ministrite deklaratsioon e-kaasatuse kohta, 11. aprill 2003 http://www.eu2003.gr/en/articles/2003/4/11/2502/

11 Nõukogu resolutsioon 14892/02

12 EP resolutsioon„e-Euroopa 2002" kohta: Avalike veebisaitide ja nende sisu kättesaadavus (2002 (0325))

selle märgitakse veel ühes resolutsioonis viipekeele kasutamist Euroopa telekommunikatsiooni vallas.[13]

Üldises mõttes nähakse EÜ asutamislepingu artiklis 13 ette meetmed võitluseks diskrimineerimise vastu, muu hulgas puude tõttu.

Sellele artiklile tuginedes on nõukogu 2000. aasta 27. novembri direktiivi 2000/78/EÜ[14] selgesõnaliseks eesmärgiks (artikkel 1) „*...kehtestada üldine raamistik, et võidelda usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise vastu töö saamisel ja kutsealale pääsemisel".* Eelkõige märgitakse selles direktiivis, et „*tuleks sätestada asjakohased tõhusad ja konkreetsed meetmed, et kohandada puuetega inimeste vajadustele töökohad, näiteks tööruumid* ***ja sisseseade****…".*

Lisaks sellele on mitmetes infoühiskonnaga seotud Euroopa direktiivides klauslid, mis viitavad puuetega inimeste ja vanemate inimeste hõlvamisele. Need on näiteks elektroonilise side direktiivid, eriti raamdirektiiv[15] ja universaalteenuse direktiiv[16], raadioseadmeid ja telekommunikatsioonivõrgu lõppseadmeid käsitlev direktiiv[17], riigihangete direktiiv[18] ja võrdõigusliku tööhõive direktiiv[19].

Komisjoni tegevuskava[20] Euroopa puuetega inimeste aasta järelmeetmete kohta, mis avaldati 2003. aasta detsembris, sisaldas ühena neljast valdkonnast juurdepääsu uutele tehnoloogiatele ja nende kasutamist ning selles kirjeldati infoühiskonna kättesaadavuse parandamiseks võetud meetmeid ELi tasandil kättesaadavate vahendite abil.

ELi tasandi meetmetel on lisandväärtus, kuna mitmed liikmesriigid töötavad välja õigusakte, määrusi, standardeid ja suuniseid nende küsimuste käsitlemiseks riiklikul tasandil. Need meetmed viivad toodete ja teenuste sarnaste, kuid siiski erinevate e-juurdepääsetavuse nõueteni, luues seeläbi Euroopa tööstusele kõrge riski olla sunnitud tegutsema killustatud turul, mille tagajärjel võivad langeda konkurentsivõime ja tõhusus.

Tarbijate, eriti puuetega inimeste ja vanemate inimeste risk on veelgi suurem: killustatud turg tähendab, et tooted on kallimad, harjumatumad ja mitteühilduvad, teabe piiriülene kättesaamine/vahetamine on raskem jne.

ELi meetmete puhul võetakse arvesse ka rahvusvahelisi kogemusi, näiteks USA ja Kanada omi. Nende riikidega on Euroopa Komisjon algatanud dialoogi, eriti mis puudutab seadusandlike sätete kasutamist riigihangete puhul jõulise võimendava tegurina.

Seetõttu seatakse ELi tasandil tehtavatele algatustele põhitingimused – sellist seisukohta väljendas avaliku arutelu käigus valdav enamus sidusrühmadest (84%).

---

13 EP resolutsioon viipekeele kohta – resolutsioon B4/ 0985/98

14 Kättesaadav järgmisel veebiaadressil http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/legisln/2000_78_en.pdf

15 Direktiiv 2002/21/EÜ

16 Direktiiv 2002/22/EÜ

17 Direktiiv 1999/5/EÜ

18 Direktiivid 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ

19 Direktiiv 2000/78/EÜ

20 Võrdsed võimalused puuetega inimeste jaoks (*Equal opportunities for people with disabilities*); Euroopa tegevuskava KOM(2003) 650 lõplik

5. KÄIMASOLEV TEGEVUS EUROOPA LIIDU TASANDIL

Mitmed meetmed on EL tasandil juba käigus ning neid on kavas tugevdada ja jätkata.

Juurdepääsetavuse nõuded ja standardid

Standardid on tööstuse ja avaliku sektori strateegilised töövahendid ning põhilised uute turuvõimaluste soodustajad. Kuigi standardite koostamine ja rakendamine on vabatahtlik, on need oluliseks poliitikameetmete elluviimist toetavaks vahendiks. Euroopa e-juurdepääsetavuse standardid aitaksid kaasa ühtse Euroopa turu nõuetekohasele toimimisele ning sellest tulenevalt edendaksid uute turgude väljakujunemist, konkurentsivõimet ja tööhõivet. Seega toetab komisjon jätkuvalt rahaliselt Euroopa standardiorganisatsioonide (ESO) Euroopa standardimise tegevuskava raames väljapakutud erimeetmeid või ESO volituste väljastamist.[21]

Standarditega täpsustatud juurdepääsetavuse nõuded peavad vastama tööstuse ning toodete ja teenuste väljatöötajate ja pakkujate vajadustele, et vältida loovuse ja innovatsiooni takistamist. Samal ajal peavad need vastama kasutajate vajadustele ning seepärast on kasutajate osalemine standardite väljatöötamises möödapääsmatu: tööstuse ja üldsuse huvide vahel tuleks leida tasakaal. Õigusaktide, määruste ja muude juurdepääsetavust edendavate vahendite puhul peaks standardite rakendamine ja nendele viitamine olema kerge. Standardite kättesaadavus tasuta või alandatud hinnaga kergendaks nende omaksvõtmist, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete puhul, kelle võimalused nende ostmiseks ja kelle kasutajate võimalused nendele juurdepääsuks on piiratud.

Koostalitlusvõime edendamisel tuleb hoolikalt jälgida, et standardlahendustena ei edendataks patenteeritud tehnoloogiaid ilma mõistliku ja mittediskrimineeriva (RAND) litsentseerimiseta.

Universaaldisain (Design for All – DFA)

DFA metoodika all mõeldakse toodete ja teenuste ülesehitust, tänu millele need on juurdepääsetavad võimalikult laiale kasutajate ringile.[22] DFA on nüüd hästi sissetöötatud, kuigi veel mitte laialt kasutusel. Seepärast on oluline jätkata teadlikkuse tõstmist ja DFA edendamist Euroopas. Selleks on komisjon sisse seadnud enam kui sajaliikmelise tippkeskuste võrgustiku, mida tähistatakse lühendiga EDEAN.[23]

DFA mitte ainult ei võimalda **juurdepääsetavuse nõuete põhjalikumat läbimõtlemist toote või teenuse väljatöötamisel**, vaid soodustab ka olulist **kokkuhoidu, vältides kulukat ümbertöötamist või tehnilisi parandusi** pärast nende turuleviimist.

Inseneridele ja konstruktoritele on välja töötatud Euroopa DFA-õppekava põhiline kondikava ning liikmesriikides on korraldatud mitmeid pilootkursusi. Selle kasutamise tugevdamine kesk- ja kutsehariduses on üks moodus tulevase juurdepääsetava infoühiskonna tagamiseks.[24]

---

21 Seda protsessi reguleeritakse direktiiviga 98/34. http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1998/l_204/l_20419980721en00370048.pdf

22 DFA puhul on kolm peamist strateegiat: 1) enamikule kasutajatest ilma muudatusteta sobiv lahendus, 2) lahendus, mis on kergesti kohandatav erinevatele kasutajatele (nt kohandatavate liideste kasutamine), 3) lahendus, milles peetakse silmas sujuvat ühendamist tugiseadmetega.

23 Veebisait EDEAN (Euroopa universaaldisaini e-juurdepääsetavuse võrgustik), http://www.e-accessibility.org/

24 Projekti IDCnet DFA-õppekava aruanne.

DFA asjus pädeva juurdepääsetavusega tegeleva ametniku olemasolu asjaomastes organisatsioonides võiks olla üks moodus, et muuta e-juurdepääsetavus professionaalsemaks.

Veebi juurdepääsetavus

Komisjoni 2001. aasta teatisele[25] avalike veebisaitide juurdepääsetavuse kohta järgnesid 2002. aastal nõukogu ja parlamendi resolutsioonid. Selle tulemusena on liikmesriigid võtnud kohustuse muuta oma avalikud veebisaidid rahvusvaheliste suuniste kohaselt juurdepääsetavaks.[26]

e-juurdepääsetavuse ekspertrühma (*eAccessibility Expert Group*) kaudu jälgib komisjon koos liikmesriikidega arenguid, sealhulgas uusi hindamismeetodeid[27] ja -menetlusi, võrdlusuuringuid, andmekogumist ja parimate tavade väljaselgitamist. **Tänu veebi juurdepääsetavusele** muutuvad kergemini juurdepääsetavaks avalikkusele huvipakkuvad sidusteenused. Selle protsessi soodustamiseks on oluline kannustada loomevahendite väljatöötamist, mis hõlmavad juurdepääsetavust.[28]

Vajadus juurdepääsetavuse sertifitseerimiskavade järele on esile kerkinud tõsiasjast, et mitmel liikmesriigil on siduvaid õigusakte, mis teevad kohustuslikuks juurdepääsetavuse ja vajaduse vastavushindamise järele. Euroopa Standardikomitee (CEN – *European Committee for Normalization*) töörühm[29] uurib praegu sobivaid lahendusi.

Võrdlusuuringud ja järelevalve

Mitmes liikmesriigis lisatakse riiklikesse õigusaktidesse juurdepääsetavuse võrdlusuuringud ja järelevalve. EL tasandil on nõukogu ja Euroopa Parlament taotlenud veebi juurdepääsetavuse järelevalvet. Samuti taotles parlament digitaaltelevisiooni subtiitrite ja audiokirjelduse järelvalvet.

Et asjakohast Euroopa e-juurdepääsetavuse poliitikat saaks veelgi edasi arendada, **peavad Euroopa andmed olema liikmesriikide vahel võrreldavad**. Komisjon tugineb käimasolevale Euroopa järelevalvetegevusele, võttes arvesse läbivaadatud Lissaboni lähenemisviisi.

Komisjon peab dialoogi statistikaasutustega, et töötada välja ja täiustada asjaomaseid näitajaid, eriti et kajastada juurdepääsetavuse küsimusi olemasolevate näitajate baasil.

Teadustöö

Teadustöö ja tehnoloogiaarendus (TTA) on juurdepääsetava infoühiskonna suunas antava tõuke põhiline alus. Ligi 200 Euroopa TTA-projekti alates 1991. aastast, millesse EÜ on

---

25 KOM(2001) 529 lõplik.

26 W3C/WAI/WCAG1.0 Veebisisu kättesaadavuse juhised (*Web Content Accessibility Guidelines*) 1.0. Versioon 2 on ettevalmistamisel ning selles käsitletakse veebitehnoloogiate senist arengut ning hõlbustatakse ühtset testimist.

27 Veebi kättesaadavus võrdlusuuringute (WAB – *Web Accessibility Benchmarking*) kogum.

28 W3C/WAI/ATAG Autoriseerimisvahendite kättesaadavuse juhised (ATAG – *Authorising Tools Accessibility Guidelines*)

29 http://www.cenorm.be/cenorm/businessdomains/businessdomains/isss/activity/ws-wac.asp

kaasrahastamise raames paigutanud ligikaudu 200 miljonit eurot,[30] on juba aidanud kaasa juurdepääsetavuse parandamisele, tõstes teadlikkust juurdepääsetavusega seotud probleemide ja vajalike lahenduste osas.

Konkreetsed tulemused näitasid võimalikke lahendusi, näiteks kodus juurdepääsetavad kaugteenused vanematele inimestele (sealhulgas alarmid ja hädaabiteenused). Välja on töötatud lahendusi pimedate ja nägemishäiretega inimeste juurdepääsu parandamiseks digitaalsele teabele (tekst, graafika, 3D-pildid, kodeeritud muusika, teleprogrammid). Esitletud on liikumishäiretega inimeste jaoks mõeldud süsteeme, mis hõlbustavad liikuvust, käsitsemist ja juhtimist, samuti teenuseid, mis parandavad kuulmishäiretega inimeste suhtlemisvõimalusi, sealhulgas viipekeele ja huulte liikumise genereerimine. Teiste näidete seas oli arvutikeskkond, mis soodustab puuetega laste integreeritud haridust või puuetega täiskasvanute tööhõivet ning aitab kaasa poliitika kujundamisele (e-Euroopa, st veebi juurdepääsetavus, universaaldisain).

Paljud ühenduse projektide tulemustest on leidnud edukat edasiarendamist turul olevates toodetes, saadud teadmised on aga aidanud kaasa IKT toodete ja teenuste juurdepääsetavuse parandamisele.

Arvestades uusi tehnilisi lahendusi pakkuvate tehnoloogiate jätkuvat kiiret arengut, on oluline investeerida teadustegevusse, et kasutada märkimisväärset potentsiaali, mida need puuetega inimeste ja vanemate inimeste seisukohalt omavad. Praegune ettepanek 7. raamprogrammi kohta kätkeb endas **vajadust jätkata ja ka laiendada TTAd e-juurdepääsetavuse vallas,** et Euroopa tugitehnoloogiate tööstust[31] edasi arendada ja muuta juurdepääsetavus tavatööstuses igapäevaseks asjaks.

6. IKT TOODETE JA TEENUSTE E-JUURDEPÄÄSETAVUSE PARANDAMINE EUROOPAS – KOLM UUT LÄHENEMISVIISI

Lisaks äsjaloetletud käimasolevate meetmete edendamisele soodustab komisjon kolme lähenemisviisi kasutamist, mis ei ole Euroopas veel laialdaselt kasutusel: i) juurdepääsetavuse nõuded riigihangete vallas, ii) juurdepääsetavuse sertifitseerimine ja iii) olemasolevate õigusaktide otstarbekam kasutamine.

Kaks aastat pärast käesoleva teatise avaldamist hindab komisjon kõnealuste meetmete tulemusi. Õigusliku reguleerimise parendamise põhimõtet[32] järgides vahetab komisjon seisukohti liikmesriikidega ja võib pärast täielikku mõju hindamist kaaluda võimalust võtta täiendavaid meetmeid, sealhulgas võtta vastu õigusakte, kui seda peetakse vajalikuks.

1. Riigihanked

Euroopa riigihangete kogumaht moodustab sisemajanduse kogutoodangust umbes 16%. Kõigi tasandite riigiasutused saavad nõuda juurdepääsetavusfunktsioonide olemasolu ostetavates

---

30 Näiteid projektide kohta vt http://www.cordis.lu/ist/so/einclusion/home.html ja http://www.cordis.lu/ist/directorate_f/einclusion/previous-research.htm

31 Tugitehnoloogiate kättesaadavus ELs (*Access to Assistive Technology in the EU*), tööhõive peadirektoraadi aruanne, CE-V/5-03-003-EN-C

32 Euroopa Komisjoni valge raamat Euroopa avaliku halduse kohta (*White Paper on Governance*) KOM(2001) 428 lõplik

kaupades ja teenustes. Õigupoolest nimetatakse Euroopa riigihankedirektiivides konkreetselt võimalust kaasata universaaldisaini ja juurdepääsetavuse nõuded pakkumistingimustesse (tehnilised kirjeldused).

See näitab selget pühendumist **hõlvamispoliitikale, mis muudab tooted ja teenused kättesaadavaks suuremale hulgale kasutajatele, kodanikele ja töötajatele**. See julgustab tööstusettevõtteid kaasama juurdepääsetavuse sisseehitatud funktsioonina oma toodetesse ja loob juurdepääsetava IKT jaoks suurema turu. Selliseid tagajärgi on nähtud USAs,[33] kus õigusaktid teevad kohustuslikuks juurdepääsetavuse nõuete kaasamise föderaalsetesse hangetesse.

Internetis toimunud küsitluses eelistas üle 90% vastanutest põhimõtet, mille kohaselt riigiasutused nõuavad, et kõik nende ostetavad IKT tooted ja teenused oleksid juurdepääsetavad. Mõned liikmesriigid juba kaasavad riigihangetesse juurdepääsetavuse nõuded. Ühised juurdepääsetavuse nõuded ELi tasandil võivad vähendada turu killustatust ja soodustada koostalitlusvõimet.

Euroopa riigihangete valdkonnas on tugev vajadus juurdepääsetavuse nõuete kooskõlalisuse järele. Selleks valmistab komisjon ette mandaati Euroopa standardiorganisatsioonidele töötada välja Euroopa juurdepääsetavuse nõuded toodete ja teenuste riigihangete tarbeks IKT valdkonnas. Praegu on see mandaat esitatud liikmesriikidele konsulteerimiseks. Kavakohaselt peaks see väljastatama Euroopa standardiorganisatsioonidele 2005. aasta lõpuks.

Komisjon kannustab selleteemalist arutelu liikmesriikidega e-juurdepääsetavuse ekspertrühma[34] raames. Ta jätkab kogemuste kogumist Euroopast ja rahvusvahelise dialoogi kannustamist eriti USAga üleatlantilise majanduspartnerluse (TEP) kaudu e-juurdepääsetavuse nõuete ühtlustamise teemal riigihangete vallas.

2. Sertifitseerimine

IKT toodete ostmisel ei ole alati selge, millistele nõutele need vastavad. Eriti oluline on see juurdepääsetava IKT ostmisel. Mõned standardid selle kohta, kuidas saab tooteid ja teenuseid juurdepääsetavaks muuta, on juba olemas või väljatöötamisel. Praegu aga puuduvad usaldusväärsed vahendid, et hinnata toodete vastavust kõnealustele juurdepääsetavusstandarditele. Toodete, organisatsiooniliste protsesside ja teenuste juurdepääsetavuse asjakohased sertifitseerimiskavad (Euroopa vastavusmärgi „*Key Mark*"[35] ja Euroopa standardite alusel) annaksid juhiseid tarbijatele ja klientidele, kes soovivad juurdepääsetavaid tooteid ja teenuseid ning võivad tagada tootjatele ja teenusepakkujatele nende püüdluste kohase tunnustamise. Samuti soodustaksid need juurdepääsetavust nõudvate määruste täitmise järelevalvet.

Oma 2003. aasta jaanuari resolutsioonis e-juurdepääsetavuse kohta kutsus nõukogu üles seadma sisse kaupade ja teenuste „e-juurdepääsetavuse märgi". 2002. aasta ministrite deklaratsioonis e-kaasatuse kohta väljendati, et „*turu killustatuse vältimiseks võiks kaaluda*

---

33 1998. aasta tööjõusse investeerimise seadusega muudetud rehabilitatsiooniseaduse lõige 508.

34 e-juurdepääsetavuse ekspertide rühm kooskõlastab eksperte liikmesriikidest, kes toetavad e-Euroopa tegevuskava rakendamist.

35 http://www.cenorm.be/conf_assess/keymark/keymarktext.htm

Euroopa veebi juurdepääsetavuse märgist, mis sertifitseerib vastavust W3C WAI[36] *suunistele".*

Komisjon uurib koos põhiliste sidusrühmadega **võimalusi juurdepääsetavate toodete ja teenuste sertifitseerimiskavade väljatöötamiseks, kehtestamiseks ja rakendamiseks**, sealhulgas kriteeriumide, testimis- ja hindamismeetodite määratlemiseks. Uuritakse ka enda koostatud deklaratsiooni või kolmanda poole sertifitseerimise võimalust ning võrreldakse erinevate variantide tõhusust.[37] Komisjon käivitab 2005. aasta viimases kvartalis selleteemalise uurimuse.[38]

3. Olemasolevate õigusaktide otstarbekam kasutamine

Mitmes direktiivis on sätteid, mida saab kasutada e-juurdepääsetavuse jõustamiseks (näiteks tööhõives võrdõiguslikku kohtlemist käsitlev direktiiv[39], raadioseadmeid ja telekommunikatsioonivõrgu lõppseadmeid käsitlev direktiiv ja riigihankedirektiivid). Oluline on teha koostööd liikmesriikidega, et töötada välja praktiline viis nimetatud direktiivide kasutamiseks e-juurdepääsetavuse käsitlemisel.

Eelkõige annaks INCOMi (*Inclusive Communications Group*)[40] soovituste rakendamine lahenduse mõningatele senistele Euroopa väljakutsetele, nt tagada puuetega kasutajate juurdepääs hädaabiteenustele Euroopas kehtiva ühise numbri 112 abil, kasutada Euroopas abistavate traadita side lahenduste jaoks ühtlustatud sagedusi, tagada reaalajaline teksti- ja viipeside kõigis liikmesriikides ja lihtsustada riigiasutuste jaoks juurdepääsetavate toodete ostmist. Käsitleda tuleks võimalikke raskusi olemasolevate õigusaktide rakendamisel.

Komisjon toetab oma audiovisuaalpoliitika teemalises dialoogis ühiseid või koostalitlusvõimelisi lahendusi selles valdkonnas, näiteks paremat juurdepääsu digitaalsetele teleprogrammidele. Sellised ühised lahendused võimaldavad kasu lõigata mastaabisäästust.

Euroopa olemasolevate õigusaktide „e-juurdepääsetavuse potentsiaal" tuleb täiel määral ära kasutada. Komisjon käivitab 2005. aastal uurimuse,[41] et teha kindlaks parimad tavad ja panna alus mõttevahetusele liikmesriikidega ja peamiste sidusrühmadega asjaomaste rühmade kaudu, mis vastutavad direktiivide rakendamise eest.

---

36 Veebikonsortsiumi World Wide Web Consortium (W3C) veebi juurdepääsetavuse algatus (*Web Accessibility Initiative* –WAI).

37 Internetis toimunud arutelu näitas tugevat toetust (üle 72%) *eAccessible* IKT toodete ja teenuste sertifitseerimisele, kusjuures sihtgruppide seas valitsesid olulised erinevused – ainult 61,4% üksmeel *e-juurdepääsetavusega toodete ja teenuste tootjate, varustajate ja müüjate vahel).* Peale selle eelistavad toodete sertifitseerimist ja märgistamist toetavatest rühmadest „*puudega eraisikud*" ja „*riigiasutused*" selgelt kohustuslikke süsteeme, samas kui „*e-juurdepääsetavusega toodete ja teenuste tootjad, pakkujad ja müüjad*" eelistavad vabatahtlikku korda, ülejäänud rühmad aga püsivad nende kahe seisukoha vahepeal.

38 Vt ptk „Järelmeetmed ja järeldused".

39 Nõukogu 2000. aasta 27. novembri direktiivis 2000/78/EÜ keelatakse puuetega inimeste diskrimineerimine muu hulgas töökohas ja nähakse ette mõistlikud lahendused, sealhulgas seoses IKTga.

40 Moodustatud 2003. aastal ja koosneb liikmesriikide esindajatest, telekommunikatsioonioperaatoritest, kasutajaorganisatsioonidest ja standardiasutustest.

41 Vt „Järelmeetmed ja järeldused".

7. JÄRELDUSED JA JÄRELMEETMED

Käesolev teatis ja Internetis toimunud arutelu tulemused näitavad ja kinnitavad Euroopa Komisjoni kindlameelsust käsitleda e-juurdepääsetavuse küsimusi ja leida lahendusi, mis i) väljendavad liikmesriikidele tungivat vajadust töötada üheskoos, et leida elektroonilisele juurdepääsetavusele kooskõlastatud lähenemisviis; ii) kannustavad tööstust töötama välja IKT toodete ja teenuste juurdepääsetavaid lahendusi; iii) näitavad puuetega kasutajatele aktiivset pühendumist juurdepääsetavuse parandamisele infoühiskonnas.

Järgmise kahe aasta jooksul (2005–2007) jätkab komisjon teadlikkuse tõstmist, edendab kavandatud vahendite kasutamist, kogub tõendeid ja jätkab konsultatsioone sidusrühmadega, et teha e-juurdepääsetavuse valdkonnas arukaid otsuseid.

Selleks on komisjonil kavas uuring „*Euroopa e-juurdepääsetavuse edusammude mõõtmine,"* mis peaks algama 2005. aasta viimases kvartalis, et teha kindlaks ja hinnata poliitilisi valikuvõimalusi e-juurdepääsetavuse täiustamiseks Euroopas. Uuringu esialgsed tulemused on kättesaadavad 2007. aasta alguses.

Kaks aastat pärast käesolevat teatist tehakse järelkontroll, mis keskendub e-juurdepääsetavuse olukorrale. See hõlmab siinkohal väljapakutud lähenemisviiside tulemuste hindamist, järgides õigusliku reguleerimise parendamise põhimõtet,[42] ja mõju täieliku hindamise põhjal võib komisjon kaaluda täiendavaid meetmeid, sealhulgas uusi õigusakte, kui seda vajalikuks peetakse. Kõnealune e-juurdepääsetavuse alane töö omakorda aitab kaasa juba väljakuulutatud 2008. aasta Euroopa algatusele e-kaasamise kohta.[43]

---

42 Euroopa Komisjoni valge raamat Euroopa avaliku halduse kohta (*White Paper on Governance*) KOM(2001) 428 lõplik

43 KOM(2005) 229 "i2010 – Euroopa infoühiskond majanduskasvu ja tööhõive eest"